

Təqvim yada salır

Talelərinə əbədi qonşuluq yazılmış 2 sənətkar

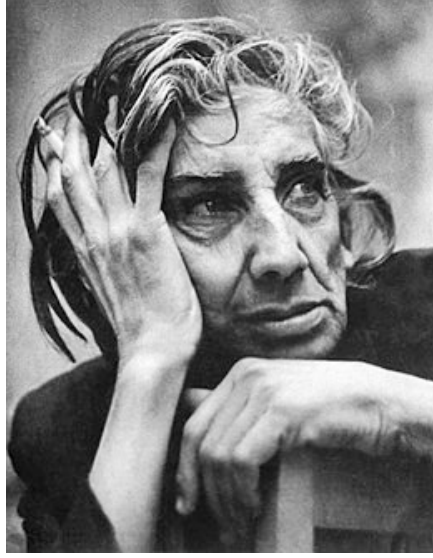
Azərbaycan rəssamlıq məktəbinin ən görkəmli nümayəndələrindən olan Səttar Bəhlulzadə milli impressionizmin banisi kimi tanınıb. Dünyanın bir çox şəhərlərində əsərlərinin sərgiləri sənətsevərləri heyran qoyub.

Fitri istedad sahibi olan Səttar Bəhlulzadə 1909-cu ilin bu günündə Bakı qəzasının Əmircan kəndində doğulub. Azərbaycan Dövlər Rəssamlıq Məktəbində və Moskva Dövlər Rəssamlıq İnstitutunda oxuyub. Hələ texnikumda tələbə ikən müəllimi, məşhur rəssam Əzim Əzimzadənin diqqətini çəkən Səttar onun baş rəssam olduğu "Kommunist" (indiki "Xalq qəzeti") qəzetində müxtəlif mövzularda karikaturalar çəkmək təklifi alıb. Gələcəyin böyük rəssamı təklifi məmnuniyyətlə qəbul edərək, bu janrdə da gözəl işlər ortaya qoyub.

Moskvada oxuyanda isə həm sənətin incəliklərini mənimsəyib, həm də Tretyakov qalereyasında, Puşkin muzeyində yerli və xarici rəssamların əsərlərinin surətlərini çıxarmaqla daha da püxtələşib.

Daha sonra mənzərə janrına meyil salıb. Özü də məhz Azərbaycanda doğma xalqın həyatı, Vətən torpağı onun əsl ilham mənbəyinə çevrilib. Rəssam ölkənin bir çox yerlərini, xüsusilə də Abşeron yarımadasını gəzib-dolaşmış, gördüklərini "Bilgəh", "Əmircan", "Zuğulba", "Sübh çağrı", "Maştağaya yol", "Xəzərdə axşam", "Əbədi palıdlar", "Abşeron tacı" əsərlərini kətan üzərinə məharətlə köçürüb.

Səttar Bəhlulzadə ötən əsrin 50-60-cı illərində daha geniş kompozisiyalı, monumental əsərlər yaradıb. "Qudyalçay sahilini", "Cıdır düzü", "Dumana bürünmüş dağlar", "Kür boyu", "İlandağ", "Dədəgünəş", "Bizim payız", xüsusilə də "Kəpəzin göz yaşları" tabloları onu dünya səviyyəli rəssam kimi xarakterizə edir. Bu əsərlərdə rənglərin tonal zəngin-

Sonuncu kursda oxuyanda onun "Füzuli" pyesi əsasında teletamaşa hazırlanır və Süleyman Rüstəmlə Şəmsi Bədəlbəyli bunu yüksək qiymətləndirirlər. AYİ-yə üzv qəbul olunur və atası Tofiqə deyir ki, həmin dostlarını dəvət et, onlara bir qonaqlıq verim. Süleyman Rüstəm təklifə cavab olaraq zarafatla: "Dəvə qutabı olacaqmı?" – deyər soruşur. Qobu kəndinə gedib dəvə alan Qulam bəy yaddaqalan bir qonaqlıq təşkil edir. Süleyman Rüstəm, Şəmsi Bədəlbəyli, Lütfəli Abdullayev, Bəşir Səfəroğlu və televiziyanın əməkdaşları böyük bir dəstə ilə Əmircana gəlirlər. Bu qədər qonağa bəs edəcək qutabları bişirməkdə ev sahiblərinə qonşuları da köməklik göstərir. Beləcə, həmin məşhur qonaqlığın dəvə qutablarından qonaqlar

olunub.

Tofiq Bayram tərcüməçi kimi də tanınıb. Aleksandr Puşkin, Aleksandr Tvardovski, Anna Axmatova, Yevgeni Yevtuşenko, Rəsul Həmzətov, İrakli Abaşidze, Teymuraz Ciladze, Qaysın Quliyevin məşhur əsərlərini dilimizə ustalıqla çevirib. Əməkdar incəsənət xadimi, Maksim Qorki adına Mükafata, fəxri adlara layiq görülmüş.

Onu görüşlərdən çəkilməmiş televerilişlərdə odlu-alovlu tribun şair kimi maraqla izləyirdik. Dostları ilə şənlənməyi də sevirdi. Səhv etmirsə, 1984-cü ildə Sumqayıtda "Azərbaycan televiziyası Günü" keçirilirdi. Mən də orada "Poeziya saati" verilişi üçün şairlərlə keçirilən görüşdə çıxış edəcəkdim. Çəkilişdən yarım saat əvvəl görüş üçün nəzərdə tutulan mədəniyyət sarayına getdim. Mədəniyyət İşçiləri Həmkarları İttifaqı Sumqayıt Şöbəsinin sədri olan qonşum, gözəl şair Əşrəf Veysəlli klubun kitabxanasında bir ayaqüstü məclis açmışdı. Məni görün

kimi "Əli, buyur, – dedi, – Tofiq Bayram gəlib". Sevimli şairlə görüşüb masanın üstünə işarə ilə belə cavab verdim: "Tofiq Bayram yox, Toy-bayram gəlib". O da bu sözüümə ürəkdən gülüb "Şair belə olar" – dedi...

Tofiq Bayram 1960–1961-ci illərdə televiziya işləmişdi. Sonralar mən də orada çalışdım. Sevimli şairimiz ara-sıra verilişlərə gəlirdi. Axır vaxtlar, deyərsən, şəkər xəstəliyinə görə sınıxan kimi olmuşdu. Bir də eşitdik ki, dünyasını dəyişib. İlk ildönümü ərəfəsində sədr müaviniyim, yazıçı Nəhid Hacızadə mənə onun haqqında xatirə verilişi hazırlamağı tapşırırdı. Bəzi kadrları Əmircandakı evində çəkmək üçün ora getdik.

Şairin bacısı Svetlana Bayramova, sinif yoldaşı olmuş ömür-gün dostu Zərifə xanım (5 il əvvəl dünyasını dəyişib) xatirələrini söylədilər. Sonra qəsəbə qəbiristanlığında şairin məzarını ziyarət etdik. İki addımlıqda olan Xalq rəssamı Səttar Bəhlulzadənin məzarı önündə ayaq saxlayıb onu da ehtiramla yad etdik. Böyük rəssamın əlində boş rəsm çərçivəsi olan heykəlinə baş əyəndə onun axirət qonşusu Tofiq Bayramın heykəl obrazı sanki həmin çərçivənin arasında bir portretmiş kimi diqqətimi çəkdi. Operatordan məhz həmin rakursdan da kadrlar çəkməsini xahiş etdim. Gözəl alındı.

Orada Svetlana xanım dedi ki, qardaşı vəfat edəndə Fəxri xiyabanda dəfn olunmasına rəsmi qərar verilibmiş. Amma öz vəsiyyətinə və anasının təkidinə görə Əmircan qəbiristanlığında – Səttarın yanında torpağa tapşırılıb.

Bəli, Səttar Bəhlulzadə ilə Tofiq Bayram, illəri nəzərə almasada, bircə gün fərqlə Əmircanda anadan olublar. Bu gün və sabah birinin 115, digərinin isə 90 yaşı tamam olur. İki qonşunun iki yubileyi, beləcə, eyni vaxta düşüb.

Nur içində yatsınlar...

Əli NƏCƏFXANLI
XQ

liyi, fəlsəfi təfəkkür, qeyri-adi sənətkar təxəyyülü heyret doğurur. Səttar fırçasından çıxan natürmort və qrafika əsərləri də özünəməxsusdur.

Səttar Bəhlulzadənin vəfatından düz 50 il ötür. Sənətkarın ömrü onun muzeyləri bəzəyən misilsiz əsərlərində davam edir. Ondan düz 25 il və 1 gün sonra – dekabrın 16-da Əmircanda sözlə "rəsm"lər çəkəcək daha bir istedad dünyaya göz açıb. O, dövrünün gözəl şairi Tofiq Bayram kimi tanınacaqdı.

Qulam bəy və Məşədi Zivər xanımın ailəsinin ilk övladı olan Tofiq poeziya aləminə erkən qədəm qoyub, ədəbi dərnlərdə, yaradıcılıq müzakirələrində, sonradan isə Yazıçılar Birliyində keçirilən görüşlərdə iştirak etməyə başlayıb. Gənc şair Pedaqoji İnstitutun tarix fakültəsində təhsil alıb.

da, qonum-qonşu da doyunca yeyir...

...Get-gedə dərin emosional şeirləri ilə oxucuların ürəyini fəth edən Tofiq Bayram güclü poetik duyumu, fərqli dəsti-xətti seçilib. Əsərləri, ilk növbədə, aydın obrazlı dili ilə fərqlənib. Yaradığı poetik lövhələr, xoşagələnlər pafoslu ifaları hər kəsi valeh edib. Vətənpərvərlik, humanizm, insansevərlik və s. onun sevimli mövzuları idi.

Gözəl şair, həssas insan olan Tofiq Bayram ədəbi qəzet və jurnallarda, "Yazıçı" nəşriyyatında müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. Bütün həyatını şeirə, sənətə həsr edib, mənalı ömür yaşayıb. Müxtəlif illərdə onun "Ana təbəssümü"ndən "Ay gecikən məhəbbətim"ə qədər 12 kitabı çıxıb. Vəfatından sonra bunların əsasında "Seçilmiş əsərləri", "Ay anam Bakı" və "Azərbaycanım" adlı topluları da nəşr